

GLOBALIZÁCIA A MISIA CIRKVI

Ladislav Bučko

Abstract. This article deals with challenges of globalization to the missionary work of the church. Author shows a short historical view of the phenomenon of globalization and presents globalization as a multidimensional process in its complexity, distinguishing between globalization and globalism. We can observe dialectical relation in the process of globalization, which focuses to both dimensions: global as well as local. This process challenges church to focus its missionary activity to the untraditional areas as subcultures, migrants, bioethics, protection of human rights, environmental protection etc. Church can offer the gospel as a tool for unity of the all nations and social groups in the global world.

V súčasnosti sa svet prudko mení pod vplyvom globalizácie, ktorá sa výraznejšie začala prejavovať v druhej polovici 20. storočia. Globalizácia sa stala charakteristickou črtou postmodernej doby. Bolo by však nesprávne tvrdiť, že globalizácia sa objavila až v 20. storočí. Jej korene treba v dejinách hľadať oveľa hlbšie.

Pohľad histórie

Z pohľadu histórie je akosi predchodkyňou globalizácie kolonizácia. Korene globalizácie siahajú teda niekde do obdobia objavenia a podrobenia Nového sveta. Kolonizácia znamenala proces expanzie európskeho Západu, ktorý sa začal v 15. storočí so zemepisnými objavmi. Výsledkom bolo rozšírenie európskej civilizačnej nadvlády na viac ako polovicu zemského povrchu a na viac ako tretinu obyvateľstva sveta. V perspektíve svetových dejín treba koloniálnu expanziu chápať v širšom kontexte expanzií ríš počas celých dejín ľudstva (napríklad expanzia helénskej civilizácie za Alexandra Macedónskeho, kolonizačná politika Rímskej ríše atď.). Avšak kolonizačná expanzia európskeho Západu bola medzi nimi najväčšia a zavŕšila sa až v 19. storočí. Rozpad svetového koloniálneho systému nastal približne v polovici 20. storočia. Po jeho rozpade sa v druhej polovici 20. storočia začína hovoriť o neokolonializme, čiže o kolonializme v nových formách.

Koloniálna expanzia bola procesom europeizácie sveta, ktorý bol spravidlaný násilnosťami voči mimoeurópskym národom a kultúram. Výsledkom boli obrovské sociálne a kultúrne zmeny v kolonizovaných krajinách, pričom niektoré z nich trvajú dodnes. Hoci väčšina kolónií dosiahla už svoju politickú nezávislosť, mnohé z nich sú stále ekonomicky závislé od krajín, ktoré ich kolonizovali. ([1], s. 67 - 69)

Za príčiny koloniálnej expanzie sa považujú najmä ekonomické záujmy. Kolónie boli potrebné ako zdroje surovín, lacných pracovných síl a odbytká tovarov. Ďalej to bola prestíž a rivalita medzi európskymi

mocnosťami. Niektorí historici uvádzajú aj hrozbu preľudnenia Európy. K príčinám kolonizácie patrí tiež európske úsilie o „pokresťančenie“ sveta. V tomto bode niektorí vidia pozitívnu stránku koloniálneho systému. ([2], s. 68) Jedným z najotrasnejších dôsledkov kolonizácie bolo zavedenie otroctva v novoobjavených krajinách. Odhaduje sa, že počet afrických otrokov predaných do kolónií počas niekoľkých storočí koloniálneho otrokárstva sa pohybuje okolo dvadsiatich miliónov. ([3], s. 226 - 227)

Pojem globalizácie

Globalizácia je celosvetový fenomén. Niektorí ju vyzdvihujú, iní zatracujú. Aj táto skutočnosť poukazuje na jej nejednoznačnosť. Hoci sa termín „globalizácia“ začal uplatňovať najprv v ekonomickej sfére, globalizačný tlak postupne zasiahol takmer všetky oblasti ľudskej spoločnosti. Globalizácia je komplexný proces s mnohorakými aspektmi, ktorý preniká oblasti života spoločnosti a ktorý pociťuje vo svojom každodennom živote aj jednotlivec. Je však potrebné rozlišovať medzi globalizáciou a globalizmom.

Globalizácia znamená proces, ktorý utvára nadnárodné sociálne väzby a priestory, prehodnocuje lokálne kultúry a vŕha do seba tretie kultúry. Je charakteristická pohybmi, prostredníctvom ktorých nadnárodní aktéri s ich mocenskými možnosťami, orientáciou a sieťovými systémami maria a zväzujú národné štáty a ich politickú a ekonomickú suverenitu. Globalizácia teda znamená svetovú spoločnosť so svojou rozmanitosťou bez svetového štátu a bez svetovej vlády. Hoci globalizácia nie je riadená nejakou centrálnou svetovou mocou, badať tu isté procesy zjednocovania na rôznych úrovniach. Proces globalizácie je vnútorne protirečivý, starým slovníkom by sme to vyjadrili ako „dialektický proces“ (dialektika - jednota a boj protirečení v spoločenských javoch).

Globalizmus znamená ideológiu svetovej nadvlády voľného trhu a trhovej ekonomiky, čím degraduje mnohorozmerovosť globalizácie len na hospodársku dimenziu. ([4], s. 21 - 25, 107, 137) Ekonomická globalizácia buduje na princípe voľného trhu a opiera sa o neprestajný hospodársky rast, ktorý je však limitovaný možnosťami Zeme. Globalizácia zatiaľ nepomohla zmierniť zostrujúci sa kontrast medzi bohatým Severom a chudobným Juhom. Ukazuje sa, že princíp globálneho a liberálneho trhu nie je schopný zabezpečiť spravodlivý ekonomický rozvoj všetkých národov a regiónov. Kým bohaté krajiny z neho profitujú, veľmi chudobné krajiny a spoločensvá ešte viac zaostávajú.

Postupne sa pojem globalizácie stal populárnym aj v iných oblastiach. Badať tendenciu k utváraniu akejsi celosvetovej kultúry ako dôsledok rozvoja komunikačných schopností spoločnosti, ktorý je dynamizovaný vedeckým a technickým pokrokom. Niektorí nazývajú globalizáciu obrazne „coca-kolonizáciou“. Keď modernizácia sveta v minulosti pojala

do seba kultúry, proces modernizácie sa zmenil vplyvom týchto kultúr. Niečo podobné sa očakáva aj v prípade globalizácie, ktorá asimilovaním kultúr dostáva novú formu. Globalizácia má, ako sme už povedali, svojho predchodcu v kolonizácii. Západ však už viac nie je kolonizátorom, ale sám je kolonizovaný globalizačným procesom. ([1], s. 172 - 173)

Dimenzie globalizácie

Globalizácia je veľmi zložitý proces, ktorý sa nedá úplne postihnúť. Proces globalizácie má mnoho dimenzií, vrstiev, aj protirečivých pohybov, ktoré sú navzájom rozličným spôsobom poprepájané. Základné dimenzie globalizácie môžeme zhrnúť do týchto pohľadov:

- *Ekonomický*: slobodný pohyb kapitálu, voľný trh, ekonomika nadnárodných finančných tokov s novým špekulatívnym charakterom, ktorá sa vymaňuje národnoštátnym kontrolám, ekonomický rozvoj sa dynamizuje, ale nezabezpečuje rozvoj pre všetky krajiny, regióny a skupiny rovnako, export pracovných miest, zamestnanci spolupracujú nadnárodne alebo medzikontinentálne, firmy zaoberajúce sa sieťovými prepojeniami zažívajú enormný nárast ziskov (energie, telekomunikácie, voda, doprava).
- *Informačno-mediálny*: prudký rozvoj informačných a mediálnych technológií, zjednodušenie a zrýchlenie komunikácie, nové informačné technológie rušia vzdialenosti a spôsobujú, že žiť na jednom mieste už neznamená žiť spolu a žiť spolu už neznamená žiť na rovnakom mieste, štátna informačná suverenita ako súčasť politickej suverenity stráca platnosť, národné štáty sa čoraz ťažšie pred sebou uzatvárajú, zbraňami chránené hranice sú prederavené informačnými kanálmi, hovorí sa o globálnych mediálnych mocnostiach a o globálnom ovplyvňovaní verejnej mienky.
- *Kultúrny*: kultúrna pluralita, intenzívne stretávanie kultúr, multikultúrna spoločnosť, vznik akejsi dominantnej kultúry s výrazným západným vplyvom, kultúrna globalizácia však neznamená, že svet sa stáva kultúrne homogénny, ale badať nové zdôrazňovanie lokálnej kultúry, veľké nadnárodné spoločnosti dnes hovoria o „globálnej lokalizácii“, čiže ide o akúsi „glokalizáciu“ (slovné spojenie globalizácie a lokalizácie), dôraz sa nekladie ani tak na budovanie fabrík po celom svete, ale aby sa stali súčasťou kultúry ([4], s. 48, 62 - 64) (pripomína to inkulturáciu v misijnej činnosti).
- *Environmentálny*: na jednej strane nadnárodné priemyselné a obchodné spoločnosti zvyšujú svoj tlak na rast spotreby, čím sa kvalita životného prostredia rapídne zhoršuje, na druhej strane konkurenčný tlak prispieva k šetrnejšiemu zaobchádzaniu so zdrojmi, štáty sa spájajú, aby spoločne bojovali proti príčinám zhoršujúceho sa životného prostredia, do popredia sa dostáva termín „trvalo udržateľný rozvoj“, ničenie životného prostredia je podmienené buď bohatstvom (rozdeľuje sa po celej zemeguli, napríklad globálne otepľovanie) alebo

chudobou (prednostne postihuje miesto činu), ekologické ničenie môže vyvolať masové migrácie.

- *Politický*: oslabovanie suverenity národných štátov ekonomicko-politickým diktátom nadnárodného kapitálu, premena bipolárneho sveta na multipolárny (nové veľmoci: EÚ, Čína, postupne aj India), čeliť globalizácii politicky nedokáže národný štát, ale môže to dokázať nadnárodné štátne spoločenstvo typu Európskej únie, ktoré môže konať v prospech kooperujúcich štátov.
- *Hodnotový a náboženský*: propagácia konzumného životného štýlu, ktorý sa ponúka ako nedotknuteľná hodnota, do popredia sa dostáva „mať“ pred „byť“, absolutizácia slobody, vzrast solidarity s postihnutými v krízových regiónoch prírodných alebo humanitárnych pohrôm, pluralita náboženstiev, zjednocujúcim prvkom môže byť evanjelium s jeho hodnotovou orientáciou.
- *Sociálny*: vplyvom globalizácie sa postupne mení sociálne rozvrstvenie spoločnosti, sociálne znevýhodnené a vytlačané skupiny nemajú umožnený alebo majú veľmi obmedzený prístup ku profitu globalizácie (napríklad čo sa týka sieťových médií, hospodárskeho rozvoja atď.).

Napätie medzi globálnym a lokálnym

Nové komunikačné a technické prostriedky stlačili priestor i čas, obmotali zemeguľu pavučinou sieťových médií a zo sveta utvorili to, čomu sa hovorí „globálna dedina“. Globalizácia na jednej strane vytvorila istý stupeň homogennosti vo svete, čo sa týka najmä ekonomickej sféry, na druhej strane priniesla nový partikularizmus, ktorý zdôrazňuje lokálnosť. Nadnárodný kapitál totiž potrebuje lokálnu rozmanitosť. Ľudia dnes stoja medzi lokálnym a globálnym, čiže nachádzajú sa aj v lokálnom aj globálnom svete, čo spôsobuje isté napätia. Lokálny priestor nie je uchránený od vonkajšieho vplyvu, ale je ustavične ovplyvňovaný globálnymi silami. Pritom lokálnosť nie je definovaná len na základe teritoriálnych kritérií, ale na jej určenie sa pridávajú ďalšie charakteristiky (kultúrneho, sociálneho, náboženského rázu atď.).

Po ekonomickej stránke globalizácia znamená nápor liberálneho trhového kapitalizmu, ktorý ignoruje národné a štátne hranice. Nadnárodný kapitál má úžasnú schopnosť rýchlo reagovať na zmeny na lokálnej i globálnej úrovni. Zameriava sa prevažne na krátkodobé a strednodobé projekty, aby čo najviac maximalizoval zisky. Úžitok väčšiemu spoločenstvu ľudí však prinášajú najmä dlhodobé projekty. Preto tu dochádza k protichodným tendenciám a konfliktom záujmov. Niektorí jedinci a malé skupiny pôsobením globálneho kapitálu nadmieru bohatnú, zatiaľ čo viac je takých, ktorých životná úroveň stagnuje, alebo sa ich životné podmienky zhoršujú.

Je pravda, že globálny kapitál má aj pozitívne stránky. Pomohol napríklad niektorým krajinám Ázie a Latinskej Ameriky dostať sa na vyššiu

hospodársku úroveň. Avšak spomínané negatívne stránky jeho pozitíva oveľa prevyšujú. Ak dnes existuje vo svete bipolárnosť, tak nie medzi kapitalizmom a socializmom, dokonca už nie ani medzi Severom a Juhom, ale medzi tými, čo z globálneho kapitálu profitujú (len asi dvadsať percent celkovej populácie sveta), a tými, ktorí sú z jeho úžitku vylúčení a ich rozvoj je ignorovaný. Globalizácia a lokalizácia nie sú iba dvoma stránkami toho istého fenoménu, ale sú zároveň aj novými hnacími silami novej polarizácie na globalizovaných bohatých a lokalizovaných chudobných. ([5], s. 5 - 7; [4], s. 48)

Človek mediálnej kultúry

O vyspelej spoločnosti sa dnes hovorí ako o spoločnosti orientovanej na poznanie či o vedomostnej spoločnosti. Pomocou internetu a iných globálnych technológií sú dnes sieťovo prepojené miliardy ľudí, ktorí sa môžu podieľať na akomsi spoločnom globálnom poznaní. Nové informačné technológie sú tiež silnými nástrojmi kultúry, obchodu, dialógu, účasti na verejnom živote, personálnej i medzikultúrnej komunikácie. Môžu ľuďom pomáhať odstraňovať bariéry a podporovať ľudský rozvoj. To je ich pozitívna stránka.

Globálna informačná spoločnosť má však aj negatívne stránky. Jednou z nich je niečo, čo by sme mohli nazvať „mediálny útlak“. R. Panikkar vo svojej štúdií o novom náboženskom vedomí podáva analýzu súčasného človeka s prívlastkom „mediálny“. Hovorí, že dnešný človek je človekom mediálnej kultúry, čo ho robí informačným konzumentom. Prijíma informácie len povrchne a nevie, o čo v tomto našom svete vlastne ide. Človek – hľtač informácií – sa väčšinou neusiluje dostať v poznaní hlbšie, aby nazrel „pod pokrievku“ udalostí a aby spoznal ich súvislosti. ([6], s. 131) Presýtený masmediálnou ponukou ostáva teda často iba na povrchu. Je natoľko ovplyvnený tlakom médií, že už nevláde, alebo ani nechce samostatne rozlišovať.

Ďalšou negatívnou stránkou globálnej informačnej spoločnosti je rozdelenie krajín z hľadiska dostupnosti informačných technológií (v angličtine sa označuje výrazom *digital divide*, čo by sme voľne mohli preložiť ako „informačná priepasť“). K tejto problematike sa vyjadrila aj Pápežská rada pre spoločenské komunikačné prostriedky v dokumente *Etika a internet*. Výraz „digital divide“ predstavuje formu diskriminácie, ktorá rozdeľuje ľudí na bohatých a chudobných, či už v rámci jedného národa alebo medzi rôznymi národmi, podľa toho, či majú alebo nemajú prístup k novým informačným technológiám, medzi ktoré patrí najmä internet. Je to súčasná podoba dávnej priepasti medzi bohatými a chudobnými, pokiaľ ide o informácie. Všetky národy a skupiny ľudí musia mať prístup k informačným technológiám, aby sa mohli podieľať na výhodách globalizácie a aby na ceste rozvoja nezaostali. ([7], s. 50) V súvislosti s internetom treba však vidieť aj riziká, ktoré sú spojené s poskytovaním takmer nekonečného toku informácií. V kultúre glo-

bálnej spoločnosti sa môže stať, že informácie budú dôležitejšie ako hodnoty. Napriek týmto rizikám je potrebné internet, ako účinný a univerzálny komunikačný nástroj, zapájať do podpory vzniku vedomostnej spoločnosti založenej na evanjeliových hodnotách.

Medzi pozitívne stránky globalizácie by sme mohli zaradiť aj skutočnosť, že obyvatelia svetových veľkomiest často pochádzajú z rozličných etník a kultúr, pričom tvoria akúsi globálnu komunitu ľudí, kde sa stýka každý s každým. Utvára sa prostredie medzikultúrnej komunikácie, čomu dopomáhajú aj masmédiá. Vzniká tu šanca zotrieť rasové, kultúrne a im podobné predsudky a vytvoriť tak pôdu pre zjednocovanie ľudstva.

Výzvy globalizácie na misijnú činnosť Cirkvi

V istom zmysle Cirkev predbehla postmodernú spoločnosť v odpovedi na globalizáciu. Veď Cirkev je zjednotený univerzálny spoločenstvo, ktoré pochádza z rozličných národov, kultúr a sociálnych skupín. Globálna vízia Cirkvi vychádza z jej podstaty a z Ježišovho misijného poverenia (porov. Mt 28, 19; Mk 16, 15). Na rozdiel od dnešných svetových globalizačných trendov, Cirkvi ide o univerzálnosť jej misie, pričom sa vo svetle evanjelia transformuje, oslobodzuje a pozdvihuje miestna kultúra. Cirkev si na jednej strane musí zachovať svoj odstup a nezávislosť vo vzťahu k svetovému globalizačnému pohybu, na druhej strane sa však musí inkulturovať v prostredí globalizujúceho sa sveta, čiže sa musí učiť žiť a pôsobiť v podmienkach globalizácie, aby bola zrozumiteľným znamením pre dnešných ľudí. Zdá sa, že v súčasnosti nastáva doba, v ktorej zvláštnu dôležitosť nadobúda štvrtý znak Kristovej Cirkvi – katolíckosť (všeobecnosť, univerzálnosť). Katolíckosť Cirkvi hovorí o tom, že Cirkev je síce univerzálna (globálna), no zároveň je spojená s miestnymi spoločenstvami. Univerzálna Cirkev podporuje rozvoj miestnych cirkví a naopak.

Globalizácia so sebou prináša napätia a konflikty, zároveň však predkladá aj mnohé výzvy. Jednou z najdôležitejších je výzva na zjednotenie ľudstva v riešení globálnych problémov sveta, ako je otázka dodržiavania ľudských práv, ochrany života, rodiny, životného prostredia, priestupného rozdielu medzi ekonomikami bohatých a chudobných krajín, otázka organizovaného násillia a všetkého druhu terorizmu, zbrojenia, hladu, chorôb a epidémií, zneužívania žien a detí, otázka vzdelania, utečencov a migrácie atď.

Globalizácia ako celosvetový proces mení kontext misijnej činnosti Cirkvi. Univerzálna Cirkev si v zmenených podmienkach musí nájsť nový misijný model, v ktorom sa uplatní najmä *dialóg* spolu s *inkulturáciou*, zohľadňujúc špecifiká globálnej spoločnosti. Medzi takéto špecifiká patrí napríklad vznikanie nových subkultúr, ktoré už viac nie sú podmienené predovšetkým etnickým alebo geografickým pôvodom človeka, ale napríklad jeho sociálnym stavom, povoláním, záujmami či príslušnosťou k nejakému hnutiu (môže ísť napríklad o subkultúry men-

šín, utečencov, bezdomovcov, bohatých podnikateľov, príslušníkov svetových hnutí atď.).

Cirkev vyzýva k tomu, aby sa globalizácia uskutočňovala bez marginalizácie a utlačania. Hoci globalizácia, ako sme už hovorili, má svoje pozitívne stránky, jej veľkým negatívom je, že vytláča najchudobnejšie vrstvy na okraj spoločnosti a najchudobnejšie krajiny na okraj medzinárodných hospodárskych a politických vzťahov. Úlohou miestnych cirkví je pričiňovať sa o to, aby kresťanské sociálne učenie malo potrebný dosah na formuláciu etických a právnych noriem, ktoré ovládajú voľný svetový trh a činnosť masovokomunikačných prostriedkov. ([8], s. 39) V procese globalizácie sa Cirkev bude usilovať o to, aby „sa víťazom v tomto procese stalo celé ľudstvo, nielen bohatá elita, ktorá kontroluje vedu, technológie, komunikácie a zdroje planéty“. ([7], s. 51)

Východiská programu globálnej kresťanskej misie môžeme nájsť v encyklikách posledných pápežov. Cirkev aj v globálnom svete musí byť verná svojmu misijnému poslaniu; usilovať sa ukazovať a obhajovať pravdu o Bohu, o človeku, o svete a o sebe; pevne sa zasadzovať za život a jeho ochranu; učiť o úlohe človeka ako Božieho spolupracovníka, ktorého Boh povolal do tohto sveta za jeho správcu, a nie za konzumenta; angažovať sa vo veciach ochrany a rozvoja rodiny; obhajovať dôstojnosť každého človeka, chrániť ľudské práva, zastávať sa utlačaných, odstrkovaných a ponížovaných; upozorňovať na chyby, ktorých sa spoločnosť dopúšťa a ktoré protirečia Kristovmu učeniu; zasadzovať sa za spravodlivosť a pokoj vo svete; nadovšetko sprítomňovať lásku a vnášať ju do vzťahov medzi ľuďmi a spoločnosťami; angažovať sa v šírení pravdy komunikačnými médiami. Cirkev dostáva nové výzvy z oblasti kultúry, umenia a vedeckého výskumu. Globalizácia vyzýva Cirkev k väčšej angažovanosti v práci s migrantmi, utečencami, mládežou a príslušníkmi menšín. Patrí sem aj už spomínané úsilie riešiť globálne problémy v oblasti životného prostredia a ochrana integrity celého stvorenia. Misijnou úlohou kresťanov je ponúkať alternatívu ku konzumnému životnému štýlu, ktorý devastuje prírodu i človeka. Veľkú výzvu misijnej činnosti Cirkvi kladie globalizácia v otázke dialógu medzi náboženstvami. Dnešný svet sa vyznačuje náboženskou pluralitou, pričom svetové náboženstvá rastú a stávajú sa čoraz vplyvnejšími. Vzniká otázka, ako sa Božie dielo spásy bude predstavovať v globálnej kultúre. ([1], s. 176 - 177)

V posolstve k svetovému dňu mieru v roku 2000 vtedajší pápež Ján Pavol II. napísal: „Globalizácia napriek všetkým jej rizikám ponúka výnimočné príležitosti, aby sa z ľudstva stala jedna rodina, ktorá je budovaná na hodnotách spravodlivosti, rovnosti a solidarity.“ [9]

Cirkev aj v globálnom svete bude posilať svojich misionárov do všetkých končín zeme, aby ľuďom prinášala tú chvejivú radostnú zvesť, ktorú už dvetisíc rokov ohlasuje, a aby vo všetkých etnických, kultúrnych, politických a sociálnych komunitách vychovávala Ježišových učeníkov. Pod vedením Ducha Svätého bude Cirkev vždy oslobodzovať

a pozdvihovať ľudí i celé spoločenstvá a privádzať ich v ústrety prichádzajúcemu Božiemu kráľovstvu.

Záver

Globalizácia je veľmi zložitý a protirečivý proces s rôznymi dimenziami. V súčasnosti vidieť pohyb k zjednocovaniu ekonomického, politického a kultúrneho prostredia, na druhej strane je tu zjavné úsilie o zdôrazňovanie lokálneho. Pri posudzovaní dôsledkov globalizácie na ľudské spoločenstvo by sme mali byť triezvi a neskĺzať do extrémov. Treba vidieť jej pozitívne ako aj negatívne stránky. Zjednocujúcim prvkom na duchovnej úrovni by mohlo byť evanjelium so svojím univerzálnym hodnotovým poslanstvom.

Literatúra

- [1] Dictionary of Mission. Theology, History, Perspectives. Red. K. Müller. New York, Orbis Books, Maryknoll. 1997.
- [2] Lexikón svetových dejín. Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo. 1997.
- [3] BOSCH, D. J.: Transforming Mission. New York, Orbis Books, Maryknoll. 1991.
- [4] BECK, U.: Čo je globalizácia? Omyly globalizmu. Odpovede na globalizáciu. Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov. 2004.
- [5] SCHREITER, R. J.: The New Catholicity. Theology between the Global and the Local. New York, Orbis Books, Maryknoll. 1997.
- [6] PANNIKAR, R.: The Cosmotheandric Experience. Emerging Religious Consciousness. New York, Maryknoll, Orbis Books. 1993.
- [7] Etika a internet. Pápežská rada pre spoločenské komunikačné prostriedky. Trnava, Spolok svätého Vojtecha. 2002.
- [8] Ecclesia in Asia. „Cirkev v Ázii“. Posynodálna apoštolská exhortácia Jána Pavla II. Trnava, Spolok svätého Vojtecha. 2000.
- [9] JÁN PAVOL II. Posolstvo k svetovému dňu mieru, 2000.

Prof. PhDr. Ing. Ladislav Bučko, PhD., dekan Fakulty misijnej práce a tropického zdravotníctva Jána Pavla II. Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave, profesor misiológie na Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity v Trnave a na Teologickej fakulte Trnavskej univerzity v Bratislave.